



Lausunto eduskunnan talousvaliokunnalle euroalueen lähentymistä ja kilpailukykyä edistävästä talousarviovälineestä (U 85/2018 vp)

Kuluvana vuonna euroryhmä on valmistellut euroalueen lähentymistä ja kilpailukykyä edistävän talousarviovälineen (ns. "eurobudjetin") käyttöönottoa. Uutta talousarviovälinettä koskevia suunnitelmia kuvataan mm. 14.6.2019 päivätyssä lehdistötiedotteessa ("term sheet"). Euroopan komission asetusehdotuksessa COM (2019) 354 final kuvataan uuden talousarviovälineen ohjauskehystä. Valtioneuvoston kirjelmä U 85/2018 (päiväys 1. 10. 2019) tarkastelee uuden talousarviovälineen valmistelun nykytilaa sekä euroalueen ulkopuolisille koheesiomaille suunniteltua lähentymis- ja uudistusinstrumenttia.

Kirjelmän U 85/2018 (1. 10. 2019) mukaan uutta talousarviovälinettä koskeva, nyt valmisteltava asetusehdotus perustuu Euroopan komission vuonna 2018 tekemän *uudistusten tukiohjelman* koskeneen ehdotuksen rakenneuudistusten tukivälinettä koskeneeseen osaan. Ko. ehdotuksen (asetusehdotus uudistusten tukiohjelman perustamisesta, COM (2018) 391 final) mukaan tukiohjelman osia olisivat uudistusten toteuttamisen tukiväline (johon kirjelmä viittaa rakenneuudistusten tukivälineenä), teknisen tuen väline ja lähentymisväline. Aiemmin suunnitellusta uudistusten toteuttamisen tukivälineestä poiketen uutta talousarviovälinettä voitaisiin käyttää myös investointien rahoitukseen.

Komission aiemman uudistusten tukiohjelman koskeneen asetusehdotuksen mukaan uudistusten toteuttamisen tukivälineestä voidaan rahoittaa "rakenneuudistuksia, joiden avulla vastataan talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson yhteydessä määritettyihin haasteisiin, myös maakohtaisissa suosituksissa esitettyihin haasteisiin" (COM 2018 391 final, s. 15 ja artikla 8). Asetusehdotuksessa EU-maat laatisivat itse ehdotuksia uudistussitoumuksiksi, jotka liittyisivät tukivälineen avulla rahoitettaviksi toivottuihin uudistuksiin, ja komissio arvioisi niitä (artikla 11). Ohjelmasta maksettaisiin kustannuksiin perustumatonta suoraa budjettitukea (artikla 15). Uutta talousarviovälinettä koskeva asetusehdotus kasvattaa entisestään federalistisen tason instituutioiden valtaa päättää rahoituksen kohteista: sen mukaan neuvosto antaa euroalueen maille ohjeita, jotka kuvaavat komissiolle ehdotettaviksi soveltuvia uudistus- ja investointipaketteja (COM (2019) 354 final, artikla 5).

Kysymykset eri maille ehdotettujen rakenneuudistusten ja investointipakettien hyödyllisyydestä ja tarpeellisuudesta ovat usein politiikan ja taloustieteen välimaastoon sijoittuvia kiistakysymyksiä. Kun komissio valitsisi tukemansa uudistukset ja investoinnit euroalueen maiden tekemien ehdotusten joukosta, sen käyttämät arviointikriteerit ilmentäisivät väistämättä osin myös sen poliittisia preferenssejä, ja siksi se saattaisi rahoitettavia uudistuksia valitessaan puuttua toissijaisuusperiaatteen vastaisesti jäsenmaittensa poliittisiin linjauksiin. On myös perusteltua syytä epäillä, olisiko komissiolla riittävää kompetenssia sellaiseen ehdotettujen uudistusten ja



investointipakettien hyödyllisyyden arviointiin, jota siltä nyt tarkastelluissa asetusehdotuksissa edellytetään.

Aiemman uudistusten tukiohjelmaa koskeneen ehdotuksen (COM (2018) 391 final) mukaan jäsenmailla olisi joissakin olosuhteissa oikeus esittää komissiolle uudistussitoumuksiensa muuttamista (artikla 13). Komissiolla olisi kuitenkin oikeus vaatia ohjelmasta maksetun tuen palauttamista mm. silloin kun sen kautta rahoitetut uudistukset peruttaisiin maksamisesta alkavan viiden vuoden mittaisen ajanjakson kuluessa ilman komission hyväksymää syytä (artikla 16).

Vaatus tuen palauttamisesta on hyvin ongelmallinen. Pahimmassa tapauksessa tuen palauttamisen uhka voisi estää jäsenmaita tekemästä korjauksia etukäteen laadittujen asiantuntija-arvioiden mukaan hyödyllisiin mutta käytännössä haitallisiksi osoittautuneisiin uudistuksiin. Voidaan myös epäillä, onko komission uhkaus määrärahojen takaisinperinnästä uskottava; eihän komissio ole vielä kertaakaan määrännyt sanktioita esimerkiksi liiallisesta budjettialijäämästä, vaikka ns. *sixpack*-lainsäädäntö ne mahdollistaakin.

Valtioneuvoston uusi kirjelmä U 85/2018 (päiväys 1. 10. 2019) tarkastelee lähinnä uuden talousarviovälineen rahoittamista (mm. kansallisen rahoitusosuuden poikkeusolosuhteissa toteutettavaa pienentämistä) sekä siitä myönnetyn tuen maakohtaisia jako-osuuksia. Siinä euroalueen talousarviovälinettä koskevien avoinna olevien kysymysten osalta esitetyjä ratkaisujen katsotaan olevan Suomen hyväksyttävissä. Viime vuonna laaditussa kirjelmässä U85/2018 (päiväys: 13.9.2018) tuolloinen valtioneuvosto piti uudistusten toteuttamisen tukivälinettä ongelmallisena sekä oikeusperustan että rakennepoliittisen toimivallanjaon näkökulmasta. Kriittisemmät kannanotot olisivat olleet perusteltuja myös nyt.

Helsingissä 24.10.2019

Ilkka Kiema
Tutkimuskoordinaattori, ennustepäällikkö
Palkansaaajien tutkimuslaitos